

diana turconi

**A DOUA ZI
DUPĂ MOARTEA
CAILOR**

teatru

Cuprins

Trei poeme dramatice dure

de Teodor Baconschi / 5

A doua zi după moartea cailor / 7

O poveste de amor / 95

Sindromul de pică / 207

Trei poeme dramatice dure

Cehov, Dostoievski, Zola, Claudel și Sfântul Francisc din Assisi: iată figurile tutelare care mi-au răsărit în minte, citind teatrul poetic și chirurgical-alegoric la care Diana Turconi a recurs pentru a-și pune în pagină obsesiile fondatoare sau distructive, fantezmele și amintirile transfigurate, ba chiar – de la un anume nivel al lecturii în sus — intuițiile filosofice. Avem în acest volum nu doar un evantai de teme – de la lupta de clasă și ororile utopiei comuniste, până la fatalitatea neînțelegerii în comunicarea dintre oameni —, ci și o biografie transfigurată dramatic. O confesiune deghezată în scenografia unor siluete emblematice pare să fie, de la început, miza secretă pe care pariază autoarea.

Există în replicile fiecărui personaj, ca și în inserturile monologale, un soi de teatru al cruzimii, servit de tușe naturaliste și de observații psihologice ornate aforistic: o tăietură a limbajului care lucrează cu sugestia unui eșec obscur și pătrunde, ca într-un act nemilos de vivisecție, în carnea unui adevăr mereu amânat, mereu explorat, cu un soi de acuratețe terifiant de lucidă. Nu cred că această dramatizare a ideilor, surprinsă mereu în clarobscur, se pretează la o punere în scenă fidelă, adică la o adaptare regizorală mecanică. Textul însuși are o gravitate incantatorie, adesea solemnă, care-l

situează mai curând în specia, orfică, a profeției. Diana Turconi nu inventează personaje definite prin coloristica unui jargon caracteristic și nici situații propriu-zis dramatice, punctate de tăceri și explozii de emotivitate. Ea lucrează cu subtonuri simbolice, menite să deseneze nu atât o atmosferă, cât o concluzie existențială. Dincolo de *dramatis personae* pâlpaie dorul unei naturi decăzute și restaurate, în plină nostalgie paradisiacă. Aici cade, suav, accentul franciscan, grație căruia autoarea pare să răscumpere meschinăria, grotescul și prozaicul „factorului uman“. Istoria (cu ecourile sale concrete, incluzând recurent mitologia bolșevică) funcționează ca o arenă în care binele și răul, idealul și coruperea lui prin resentiment, autoamăgirea și sfidarea parvenitului se contopesc într-un final neutru, deschis.

Nu există, în aceste piese teatrale, învingători și învinși, ci mai curând indivizi capturați într-o enormă pânză de păianjen. Un tablou sumbru, străluminat de metafore fabulistice (caii, câinii, muștele, vulpea turbată) ne este înfățișat cu impudoaarea obiectivă a unei analize de laborator. Cele trei piese reunite în prezentul volum respiră unitar, ca niște pietre strânse în montura unei bijuterii, solicitându-ne simultan admirația literară și frisonul mineral, aproape sepulcral, al condiției de care nu putem scăpa. Sigur, după Beckett, ai putea spune că teatrul Diane Turconi e departe de etica non-sensului, dovedindu-se chiar tonic în dărele sale de umbră adesea tandră. Cititorul va găsi în el nu atât „mesajul“ unei iluminări, cât aspirația unei împăcări cu sine și cu povara oricărei vieți.

TEODOR BACONSDHI

A doua zi după moartea cailor

Piesă în două acte

ACTUL I

SCENA I

După-amiază de septembrie, cu ceva soare. În dreapta, un colț de stradă, un indicator de stație de autobuz; o fundătură liniștită, câteva case vechi. În față, un gard nu prea înalt de fier forjat, cu poartă și un postament lat, din piatră de râu. Dincolo, se vede fațada albicioasă și grădina—un petec de iarbă înaltă, tufe de hortensii, un castan bătrân și petunii pe lângă dalele care duc la intrare. Aproape de gard, un fotoliu de răchită, cu o pernă și o pătură pe spătar.

O femeie de vreo cincizeci de ani, cu ochelari fumurii și balonzaid, se oprește în dreptul indicatorului stației; ezită o clipă, apoi trece mai departe. Merge încet, privește în jur. În dreptul gardului de fier forjat încetinește pașii, trage cu ochiul, se apropie de poartă. Mai face doi pași la dreapta, doi la stânga, se uită la ceas. Se așază pe postamentul gardului, își potrivește poșeta pe umăr și face o grimasă de durere. Își deschide un nasture la pardesiu, bagă mâna la piept, se palpează și geme încet.

FEMEIA: E chiar aici, îl simt perfect — pe jumătate sub braț, cam în dreptul inimii. Astăzi e luni treisprezece, de miercuri încep iar injecțiile, o săptămână, apoi pauză și iar cinci fiole. Doctorul a spus că nu-i altceva decât un nodul, că trebuia să fi avut o sarcină, ta-ta-ta... (*Ridică din umeri.*) N-a fost să fie, doctore, eu am avut grijă de alții, nu de mine. Doctorul ăla avea un ceas de aur și pantofi de piele din cei scumpi. Nu i-am dat niciun bacșiș, e o chestiune de principiu. Nu părea supărat, de fapt cred că nici n-ar primi de la una ca mine.

Din casă iese o menajeră în halat de lucru albastru închis și șorț alb. Aduce o măsuță pliantă, o deschide lângă fotoliu. A observat-o imediat pe femeie, dar se prefăce că n-a văzut-o. Aranjează toate, pe urmă i se adresează cu un ton aspru.

MENAJERA: Astăzi doamna iese mai târziu — sau n-o să iasă deloc, nu are rost s-o aștepți. E cam răcoare, poți să răcești. Du-te acasă la tine, măi femeie!

FEMEIA: Nu-mi spune tu ce trebuie să fac, nu ți-am cerut părerea. Vezi-ți de treaba ta.

MENAJERA: Grozav îți place să tragi cu ochiul pe-aici. Nu ne mai slăbești!

FEMEIA: Nu trag cu ochiul, eu doar observ, în mod obiectiv.

MENAJERA: Ei, nu mai spune! Cu ochelarii ăia negri și balonzaidul cenușiu, arăți ca o fantomă. Nu-mi place când te văd dându-ne târcoale, pari o femeie rea și periculoasă. (*Scutură pătura și începe să o aranjeze, aco-perind cu grijă spătarul fotoliului.*) Stai departe de noi!

FEMEIA: Nu mă interesează deloc părerea ta. Te-ai aciuit în casa dânzei (*Face semn spre fotoliu, ca și cum s-ar afla o persoană acolo.*) și te crezi grozavă pentru că stai la televizor și ai învățat câteva rețete de budincă. Uite ce accent de needucată ai!

MENAJERA: Oi fi eu necioplită, dar mata de unde ai apărut, cocoană? (*Cu un glas mai moale.*) Spune, nu cumva ești dintr-ăia care o spionau pe doamna?

FEMEIA: Iar tu o aperi, sau ce? Pe mine nu mă duci, ți-e bine aici și te temi să nu îți ia cineva locul. Ești bănuitoare și pusă mereu pe hartă.

MENAJERA (*se răstește, cu mâna în șold, nervoasă*): Ce tot vrei de la dânsa? Casa nu e de vânzare și nici de guvernantă nu e nevoie. Aici toți au încredere în mine, să nu îți faci cumva vreun plan... (*Termină de aranjat pătura, bate perna, o potrivește, o netezește cu palma.*)

FEMEIA: Nu vreau nimic și nu sunt aici pentru afaceri sau să mă angajez. Îmi face plăcere să o văd, atâta tot. Dânsa e... altfel.

MENAJERA: Măi să fie, te-ai îndrăgostit de ea, sau ce?! Aș putea chema poliția, sau să anunț rudele. Ciudato! (*Din casă se aude sunând un clopoțel, menajera tresare, se repede înăuntru.*) Vin, vin acum, doamna mea, iată-mă aici!

Femeia își bagă din nou mâna la piept, sub pardesiu, face o grimasă de durere. Se îndreaptă spre stație cu un mers obosit. Se sprijină de stâlp.

FEMEIA: Element dușmănos! Înainte aș fi rezolvat-o așa, ca pe iadeșul de la pieptul de pui: pac! Un simplu

telefon, da, tovărășica, ne ocupăm noi, fiți fără grijă... Eh, doctorul a insistat să nu mă supăr, așa că mai bine văd cu murăturile. (*Socotește pe degete.*) Mi-ar trebui vreo patru kilograme de gogoșari și tot atâtea de gogonele; o să fac și câteva borcane de zacuscă — mâine iau ciuperci, dintr-asta îi place lui Iuliu. Apoi roșii, ceapă, ardei gras... (*Își îndreaptă spatele, își netezește pardesul; privește cu atenție la fațadele din jur.*) Cade repede seara, obloanele sunt deja coborate, dar pentru mine casele astea nu au niciun secret, văd prin ziduri, am antrenament. Aici stă fufa aia blondă, pleacă des, cu geanta de voiaj după ea — secretară de șef, fără îndoială; a lăsat mușcatele să se usuce, curtea e plină de bălării. Să fie după mine, aș muta-o la bloc — garsonieră fără balcon, să scape de griji. Dincoace e totul zugrăvit proaspăt, în culori urâte; ferestrele și chiar clanțele strălucesc — gospodină maniacă, schimbă două menajere pe lună. A uitat că umbla desculță și iarna băgau caprele în bordei. Ceva îmi spune că imobilul a fost revendicat... (*Un câine voinic sare la gard și latră întărâtat.*) Ptiu, m-ai speriat, javră! Te dai mereu la mine, ești gras și antipatic, ți-aș servi imediat un boț cu hapuri, să amuțești de tot. Ia te uită, masa din chioșc e plină de sticle cu whisky și altele, aici îmi miroase a gestionar sau patron. (*Se reapropie de poarta de fier forjat, se uită în grădină.*) Dânsa tot nu a venit. Oof, am picioarele ca de plumb, oare de ce întârzie atât, e trecut binișor de și jumătate?

Menajera deschide ușa, o sprijină pe bătrâna subțire, îmbrăcată într-un taior de lână verde-închis, strâns pe talie; poartă

și o bluză cu volănaș la guler, pălărie ca un castron, și are părul strâns la spate, într-un coc pe ceafă. O însoțește la fotoliul de rachită, o ajută să se așeze, potrivește perna.

MENAJERA: Vă aduc imediat ceaiul, doamnă. Doriți și fursecuri? — acuma le scot din cuptor, sunt dintr-acelea cu unt și stafide. Vă e cumva răcoare, să aduc buiota?

Doamna face semne ușoare din cap, nu-nu. Un câine latră în vecini.

DOAMNA: Parcă îi aud? Leda, Chery...

MENAJERA: Stați liniștită, i-am hrănit deja.

DOAMNA: Ce spui tu, Mari? Căinii mei au murit demult. Au fost otrăviți.

MENAJERA: Dar mâine o să uitați din nou, slavă cerului, și o să-mi cereți să le dau de mâncare, iar eu o să vă spun că le-am dat. E mai bine așa.

Doamna pune mâna o clipă pe brațul ei. Menajera aruncă o privire în jur, o vede pe femeia din stație și ridică pumnul. Se retrage în vârful picioarelor. Cealaltă observă totul, de departe; începe să se apropie, fără grabă, parcă puțin temătoare. Când ajunge în dreptul casei, se așază pe postamentul gardului, răsucită spre cea din fotoliu, dar nu spune nimic. O vreme rămâne așa. Se aud ciripituri de păsări, undeva cineva cântă la pian.

FEMEIA (pentru ea însăși): Oare astăzi o să se bucure că mă vede, o să privească spre mine? Cât e de fragilă și de pierită, moartea-n vacanță, ce mai! (*Tușește încetșor; repetă.*)

DOAMNA (*tresare, nu caută cu privirea, i se adresează direct*): Aștepți cam demult, îmi pare rău, astăzi am întârziat. Au fost multe de făcut.

FEMEIA: Săru' mâna, mă bucur să vă revăd. Mi-era teamă că nu mai veniți.

DOAMNA: Iată-mă, totuși. (*Ridică degetul arătător.*) Auzi cântecul?

FEMEIA: E pianul din vecini, exersează cineva.

DOAMNA: Eu vorbeam de mierlă. Îi punem firimituri pe terasa de sus—vine când vrea ea, o zi da, trei nu, e imprevizibilă. (*Face semn cu mâna.*) Dar de ce nu intri? Vino, nu sta la poartă.

FEMEIA: Oh, nu, doamnă, vă mulțumesc frumos. Chiar nu știu de ce mă opresc aici. De fapt aștept autobuzul, dar întârzie mereu.

DOAMNA: Fă-mi plăcerea. Uite, rog imediat să ți se aducă un scaun.

FEMEIA: Nu e nevoie de scaun. Bine, mulțumesc, intru. (*Intră, închide poarta, strânge o clipă mâna întinsă care tremură puțin.*) Eu voi sta aici, pe soclul gardului. S-a încălzit de la soare și îmi place. Rămân doar câteva minute. (*Se așază la câțiva pași de gazdă. Își scoate ochelarii, îi pune cu grijă în poșetă.*) În copilărie prindeam mierle să le învăț să vorbească, auzisem că pot face asta. Sau poate erau stăncuțe, nu mai știu. Mă plictiseam însă de ele și le uitam în colivie. Sunt cam urâte stăncuțele, parcă date cu funingine; mie îmi plac numai păsările colorate—păunii, papagalii.

DOAMNA: Se spune că sfântul Francisc s-a hrănit o săptămână întregă doar din cântecul unui greiere cenușiu. Predica rândunelelor...

FEMEIA (*face un semn vag cu mâna*): Vă rog să nu-mi vorbiți de sfinți și de popi. Dacă întâlnesc vreo sutană, îmi deschid imediat un nasture, să nu dau de vreun bucluc. Nu poți ști exact de unde vin, încotro se îndreaptă și ce vorbe picură în urechea oamenilor.

DOAMNA: Dar dumneata de unde vii?

FEMEIA: Ce așteptați să vă răspund? Sincer, eu chiar nu vin de nicăieri. Mă rog, când plec de-aici, mă duc într-un cartier oarecare, cu blocuri de zece etaje făcute la indigou — fațade cenușii, câini pripășiți pe la intrare, scări de ciment ciobite, băi fără aerisire, balcoane înguste pe care nu pot crește decât cactușii. Eu însă nu sunt pasionată de plantele astea, nici de ficuși sau mușcate. Nu mă omor nici după hortensiile de-aici, din grădină, deși nu am mai văzut unele atât de mari și colorate. Par cam obraznice, s-au întins peste tot.

DOAMNA: Ai, desigur, alte preocupări.

FEMEIA: Acum, din păcate, nu prea mai am, sunt puțin suferindă. Să vă spun drept, în trecut îmi plăceau viețile altora.

DOAMNA: Așa... ești poate ziaristă, sau scriitor?

FEMEIA: Auzi, eu scriitor! (*Râde.*) De fapt... într-un fel sunt, adică am fost — și chiar mai mult de-atât. Erau zile când nu aveam timp să beau măcar un pahar cu apă de cât tot trebuia să scriu.

DOAMNA: Parcă mi-ai spus odată ceva în acest sens. Eu uit teribil, să nu te superi...

Femeia se ridică de pe postamentul de beton, ca și cum ar avea nevoie de avânt ca să vorbească; pune patimă în ceea ce spune.

FEMEIA: Ei da, aveam o muncă specială, deloc simplă—adevărată creație, ce mai! Închipuți-vă, și se dădea un nume—în fapt un simplu număr trecut pe un dosar cenușiu—și tu trebuia să afli tot, ce crede, ce spune, ce face, ce are, pe cine are și unde anume: un frate, o soră, un văr, un fost, o fostă, întreține sau nu relații cu ăia, cu ăștia, ce întreabă, ce transmite și mai ales în ce scop. Cercetam cu răbdare, notam cu atenție, apoi analizam, comentam, conchideam. Totul dintr-o perspectivă de acțiune bine gândită, bazată pe morala și lupta continuă. Se adăugau și alte ingrediente, în proporții mai mari sau mai mici—râvnă, puțină invidie, uneori și un gram de înțelegere vinovată. Astfel, încetișor, numărul de pe dosar prindea chip și contur, se ridica dintre coperti. Adeseori nu mai semăna deloc cu originalul, nici mamă- sa nu l-ar fi recunoscut, dar singura realitate despre el devenise cea așternută acolo, pe hârtie. Și tot în dosar se afla și viitorul lui, atât de clar și amănunțit descris de parcă s-ar fi consumat deja. (*Se apropie de doamna.*) Acum înțelegeți? În felul meu, scriam niște opere speciale, personajele acelea existau în realitate și trăiau drame sau tragedii în funcție de opțiunea lor și de planul nostru în ce le privea. Spuneți-le romane, poeme sau chiar... pomeniri, nu e greșit. Puneam în ele mult din mine însămi, poate de-aia mă simt astăzi atât de stoarsă de vlagă.

DOAMNA: O creație infernală... (*Dă să se ridice, parcă ar dori să plece, apoi cade la loc în fotoliu, cu un fel de resemnare.*)

FEMEIA: Nu întotdeauna. Vă supără ce spun? Mai bine mi-aș ține gura, nu știu ce mi-a venit.

DOAMNA (*face un semn cu mâna*): Continuă, e o perspectivă... specială.

FEMEIA: Unele personaje țineau grozav la viață și au vrut să își schimbe destinul, au acceptat cu entuziasm să continuăm povestea lor împreună, în colaborare, completând-o ei înșiși cu oameni și fapte. Și-au descoperit veleități de scriitori, chiar și de poeți. Vă mai amintiți? — pe-atunci se scria foarte multă poezie, așa spune că era genul cel mai apreciat, se publicau valuri de ode, de imnuri și de versuri dedicate eroilor și conducătorilor, muncii pentru patrie și păcii în lume. Ai fi spus că vremurile provocau pur și simplu unora versificarea, le venea așa, ca o urticarie, și trebuia ținută bine sub control, să nu o ia razna... Citeam noiane de poezii, începuseră chiar să-mi placă. Astăzi poezii și-au pierdut rostul și elanul.

DOAMNA: Un vers frumos te hrănește, te salvează.

FEMEIA: Așa spune și Iuliu — el, care înainte nu citea iotă, iar acum nu scoate nasul dintre pagini.

La poartă apare un bătrân într-o salopetă de lucru neagră, ponosită, cu o geantă veche, o săpăligă și o coasă în mână. Lovește ușurel cu metalul în poartă, ca un clopoțel. Mari vine din casă, îl întâmpină.

BĂTRÂNUL (*către Doamna*): Bună ziua, coană mare, am ajuns ceva mai devreme, să nu se întunece. Pot să intru, sau mai aștept prin jur vreun sfert de ceas?

DOAMNA: Vino în curte, domnu' Ștefan, nu ne deranjezi deloc.

MENAJERA (*dă să îl ajute, ia săpăliga*): Bine că ai venit, nene Fane, că ne sufocă iarba asta. Hai să lași geanta în bucătărie, îți dau și o cafeluță.

ȘTEFAN: Să n-aud de cafea, măi, fato, uiți mereu. Geanta rămâne cu mine, am niște apă rece în ea. Vreau să mă apuc imediat de treabă.

MENAJERA: Nimic nu vrei să primești de la mine, văd eu, îți aduci și apa în geantă. Cu ce ți-oi fi greșit? Ei, să cosești și să sapi pe lângă hortensii, s-au întins prea mult.

ȘTEFAN: Le priește aici, încet-încet s-au făcut stăpâne... Castanul a mai vorbit?

MENAJERA: Trosnește cu înțeleș, uneori. (*Face semn spre femeie.*) Sperie oamenii.

ȘTEFAN: Câte amintiri o fi strâns în cercurile din trunchiul ăsta! Seva îi circulă printre ele, face legăturile. (*Se duce la copac, îl bate prietenește pe trunchi.*) Ehe, bătrâne, suntem cu toții aici, ca într-un album de fotografii... Nu spun bine?

MENAJERA: Un copac nu poate fi un album, ce mai!

DOAMNA (*întristată*): Ai dreptate, domnu' Ștefan, suntem acolo, cu toții. Nu putem fi evacuați din cercurile lui, din amintirile noastre...

FEMEIA: Bine ar fi să le evacuăm noi pe ele, când nu ne dau pace. Așa, ca pe niște chiriași murdari sau

răuplatnici. Îi pui la ușă, faci curățenie, dai cu puțin var, să primenești aerul—și iei pe altcineva în spațiu.

ȘTEFAN: Dacă s-ar putea face asta! Uneori, chipuri și întâmplări se zbat în noi, ca păsările în colivie. Le deschidem ușițele și le spunem ieșiți, zburăți departe. Ele însă—nimic, rămân pe loc... (*Continuă să mângâie trunchiul copacului.*) Da-da, ne ții aici, ne aduni în jurul tău.

FEMEIA: Ia te uită, nea Ștefane, ești cumva filozof și te-ai costumat așa, în grădinar?

ȘTEFAN (*o privește cu atenție*): Parcă te-am mai văzut pe matală, te cunosc de undeva...

FEMEIA: Ți se pare, meștere.

ȘTEFAN: Se prea poate. Totuși, din profil, mai ales... Ei, acum mă apuc de treabă.

Ia coasa și se îndepărtează spre fundul grădinii; începe să cosească, apăsător. Pleacă și menajera.

FEMEIA (*către Doamna*): Ce om ciudat.

DOAMNA: Vorbește cam în doi peri, dar e priceput la orice muncă. E pe-aici de când lumea, tot cu părul alb și uneltele pe umăr.

FEMEIA: Nu l-am văzut niciodată, dar el spune că mă știe. Ha!

DOAMNA: Tot nu am înțeles de unde vii.

FEMEIA: Dar tocmai v-am spus—cartierul, blocul, apartamentul fără cactuși—într-acolo, spre sud. (*Arată cu mâna.*) Ce importanță are, până la urmă?

DOAMNA: Acolo locuiești.

FEMEIA: Aa, vreți să știți unde stăteam înainte de a ne muta în cele două camere? Ei bine, ocupam o garsonieră chiar la marginea orașului, pe lângă fabricile construite acolo și în imediata vecinătate a câmpului unde creștea sfeclă, se abandonau bidoanele sparte și alte deșeuri și erau aruncate hoiturile cailor sau ale câinilor, peste care se adunau stolurile de corbi. Când se culegea sfecla, rămăneau frunzele și cotoarele care putrezeau sub ploi. Mirosul acela se combina cu al hoiturilor, încât ai fi spus că tot câmpul era cultivat numai cu animale moarte. Vecinii se plângeau, unele femei leșinau seara în casă, altele cădeau din picioare dimineața, când ieșeau în stradă. Eu însă aveam nervii tari, nu-mi plăceau văicărelile și detestam câinii și caii.

DOAMNA: Ce spui, cum de simțeau așa?

FEMEIA: Am înțeles repede că să aderi într-un fel sau altul era un lucru bun. M-am înscris la colectiv, am muncit pe brânci, de la cînșpe ani. Mama a rămas repede văduvă; era săracă și nepăsătoare. A plecat în lumea mare și ne-a lăsat în grija mătușii, o fată bătrână și cam nebună. Ca avere aveam o capră râioasă și trei rațe. M-am dus chiar eu să le declar la comisia de la primărie, dar au răs și ni le-au lăsat. În pofida dispozițiilor, unii oameni își ascundeau animalele prin pădure—găinile, vreun porc, ba chiar și vaca sau calul; se ascundeau și ei. Când am fost întrebată de comisie, mi-am făcut repede socoteala: dacă mint și mă prind cu mâța-n sac, pe mine cine mă apără? Cum nu aveam pe nimeni, am decis să fiu corectă, am dat informații exacte, i-am demascat pe mincinoși. E

vreun rău în asta? Ei bine, popa satului m-a afurisit în biserică, în fața tuturor.

DOAMNA: Foarte trist. Căii erau și ei vinovați?

FEMEIA: Da, aveau și ei o vină, sunt fuduli și pretențioși.

Nu primesc orice nutreț, nu trăiesc în orice grajd și stau prost cu nervii. Nu dorm dacă sunt singuri, trebuie să aibă alături un alt animal — au nevoie, chipurile, de un prieten.

DOAMNA: Așa e, Soraya o avea pe capră — oare cum o chema?

FEMEIA: Nechezatul lor ca o trâmbiță îmi amintea că noi eram săracele satului, niciodată nu ne-am fi putut permite unul, nici măcar o mârțoagă, așa încât căram apa, vreascurile sau cartofii cu spatele. Am fost bucuroasă când s-a dispus eliminarea lor, ca să se facă mecanizarea.

DOAMNA (*pentru ea însăși*): ...Vremuri de beznă.

FEMEIA: Cultivarea ovăzului a fost interzisă și căii înghesuți în cooperative; dacă le dădeai un morcov stricat, te păștea închisoarea. Tot atunci s-a decis că și femeile pot conduce tractorul, eu m-am înscris printre primele să învăț. Am o poză decolorată, sunt la volan, cu steagul roșu prins de aripa dreaptă. Ce vremuri de avânt: femeia-nouă, femeia-tovarăș, femeia-muncitor, femeia-tractorist... Eu aveam ambiții mari și idei clare.

DOAMNA (*scoate o batistă din mânecă haine, își șterge fruntea; mâna îi tremură puternic*): Și după, a fost mai bine?